ס: אלו טרפות פרק שלישי חולין

אמרה ירח. בלשון תורה לשון זכר הוא דכתיב (יהושע י פי"ג) וירח עמד: **וכי** משה קציני היה או בליסטרי היה. שהיה יודע להכיר השעה וא"ת והא אמרינן בהמפלת (נדה מ"ב.) דשעה בתר מבהמה טהורה ולכא מאן דפליג ואם כן יכול להיות שבהמה טהורה היה לו למשה וילדה לו שעה ולא אלטרין למהוי קציני וי"ל דשמא שעה אינה בתר בהמה אלא מבהמה שאינה מגויה ביניו: **עוים** מתימן באו בו'. ג' מקראות הם בספר יהושע (יג) והכי כתיב חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים והדר כתיב מתימן כל ארץ הכנעני ומערה אשר לצידונים עד אפקה עד גבול האמורי והשמא מפרשה רב והעוים דכתיב בסוף קרא קמא קאי מתימן דכראש קרא דכתיב: מה

לר' חנינא בר פפא מהו כיון דלא כתב בהו למינהו לא מיחייב או דילמא כיון דהסכים אדיהו כמאן דכתיב בהו למינהו דמיא תיקו: רבי שמעון בן פזי רמי כתיב [1]ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר לה לכי ומעטי את עצמך אמרה לפניו רבש"ע [6] הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעיט את עצמי אמר לה לכי ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותיה [6]דשרגא בטיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא דכתיב [2]והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים זיל ליקרו צדיקי בשמיך [3]יעקב הקטן שמואל הקטן [4]דוד הקטן חזייה דלא קא מיתבא דעתה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח והיינו [3]דאמר ר"ש בן לקיש מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו [5]לה' אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח רב אסי רמי כתיב [6]ותוצא הארץ דשא בתלת בשבתא וכתיב [7]וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו ללמדך [3]שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים [7]רב נחמן בר פפא הויא ליה ההיא גינתא שדי ביה ביזרני ולא צמח בעא רחמי אתא מיטרא וצמח אמר היינו דרב אסי: [5]אמר רב חנן בר רבא [8]השטעוה בריה בפני עצמה היא שיש לה שני גבין ושני שדראות וכי משה רבינו קציני היה או בליסטרי היה מכאן תשובה לאומר אין תורה מן השמים א"ל רב חסדא לרב תחליפא בר אבינא זיל כתוב קציני ובליסטרי באגדתיך ופרשה [9](ואת) חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים אמר חמשה וחשיב שיתא אמר ר' יונתן [10]ארונקי שלהן חמשה א"ל רב חסדא לר' תחליפא בר אבינא כתוב ארונקי באגדתיך ופרשה ופליגא דרב דאמר רב עוים מתימן באו תניא נמי הכי עוים מתימן באו ולמה נקרא שמן עוים שעיותו את מקומן ד"א עוים שאיוו לאלהות הרבה ד"א עוים שכל הרואה אותם אוחזתו [11]עוית א"ר יוסף ואית דהו שיתסרי דרי שיני לכל חד וחד אמר ר"ש בן לקיש הרבה מקראות שראויין לשרוף [12] והן הן גופי תורה [10]והעוים היושבים בחצרים עד עזה מאי נפקא לן מינה מדאשבעיה אבימלך לאברהם [11]אם תשקור לי ולניני ולנכדי אמר הקב"ה ליתו כפתורים ליפקו מעוים דהיינו פלשתים וליתו ישראל ליפקו מכפתורים כיוצא בדבר אתה אומר [12]כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב וגו' מאי נפקא מינה דאמר להו הקב"ה לישראל [13]אל תצר את מואב אמר הקב"ה ליתי סיחון ליפוק ממואב וליתו ישראל וליפקו מסיחון והיינו [13]דאמר רב פפא עמון ומואב טיהרו בסיחון [14]צידונים יקראו לחרמון שריון תנא שניר ושריון מהרי ארץ ישראל מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל ללמדך שאפילו הרי ארץ ישראל חביבין על האומות העולם כיוצא בו [15]ואת העם העביר אותו לערים מאי נפקא מינה דלא ליקרו לאחיו גלוותא: סימני העוף לא נאמרו: ולא והתניא [16]נשר מה

לר' חנינא בר פפא. דאמר מדעתן יצאו דשאים למיניהם ולא נצטוו על כך: **מהו.** להרכיב זה בזה: **מיחייב.** הקב"ה הסכים על ידם: **כמאן דכתיב הנדולים.** דמשמע שניהם גדולים הקטן: **לך ומשול ביום ובלילה.** נמחה היא: **שרגא בטיהרא.** נר בלהרים אינו מאיר: **יומא.** חמה: **תקופות.** נמנין לחמה ועל התקופה מעברין את השנה בסנהדרין (דף יא.): **יעקב הקטן [3].** מי יקוש יעקב כי קטן הוא (עמוס ז): **דוד הקטן.** מקרא הוא בשמואל (א' יז): בכולהו רגלים כתיב (במדבר כח) ושעיר חטאת אחד ולא כתיב בהו לה': **טרם יהיה בארץ.** עדיין לא היה בארץ: **ועמדו על פתח קרקע.** מתאוים למי גשמים דכתיב (בראשית ב) כי לא המטיר עד שנברא אדם בששי: **כיזרני.** זרעים: **היינו דרב אסי.** שהקדוש ב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים: **שיש לה שני גבין.** ולכך נקראת שעוטה תאומה: **וכי משה רבינו קציני היה.** לא חיות בקציני: **או בליסטרי.** מורה בקשת לחיות ובלע"ז בליסטדי"ר. ומנין היה בקי בחיות הללו שאין אדם בקי בהם: **כאוב קציני ובליסטרי.** אגדה זה כתוב שיש בה חיצות יפין ולשון לא: **ופרשה.** מאי קציני ובליסטרי באגדתיך. ומשום דנקטו כתוב באגדתיך נקטו נמי להאי קרא דסרני פלשתים: **ארונקי שלהם.** חטוטים שלהם ה': **מתימן.** כן אליפז בן עשו באו ומיון לאלופי פלשתים ויצאו ממקומם ובאו לגור ביניהם ולהכי לא חשיב ששה סרני פלשתים: **שעיוו את מקומן.** יצאו משם ונתעוות [ג] שחרב: **עוים.** רמת וחלחלה בלע"ז קרנפ"ל: **שיפסר דרי שיני.** שורות של שיניים: **הרכה מקרקות.** יש שדומה לקולמוס שהן רחוק לישרף אלא היה לו לכותבם שאין להם עוקר בתורה וגנאי הוא לחברן עם הקדושה: **והן הן גופי תורה.** דטעמים גדולים תליין בהם. והשמא קא חשיב ומאיל להו עד סוף שמעתא: **חנריס עד עזה.** ארץ ישראל: **מאי נפקא לן מינה.** אי לאו מקומן של אלו היה אלא מקום אחריים ואלו גרשום: **ולניני ולנכדי.** ועדיין לא עברו הדורות: **כפתוריס.** לאו מפלשתים נינהו: **ליתו וליפקו.** ארעא מפלשתים וליתו ישראל וליפקו מיניהו. וקסבר ריש לקיש עוים מפלשתים היו ולמאן דאמר מתימן היו להך מילתא נמי אלטרין משום דאחריהו אלא להתגרות בבני עשו אמר רחמנא ליתו כפתוריס וליפקו מעוים וניתו ישראל וניפקו מיניהו. ושאר מקראות הדומין לזה כאלה הדברים [ב] כגון וכשעיר ישבו החורים ובמואבים ובעמונים כתיב [שם] רפאים ישבו בה כולהו טעמא אית בהו דבכולהו כתיב אחרי דפאים תחשב לפי שנאמר לאברהם אביו בין הבתרים לזרעך נתתי וגו' וקתשיב ואת הרפאים וכשיצאו ממצרים ועברו דרך הר שעיר ועמון ומואב שנקראו כבר ארץ רפאים היה עולה על דעתם להתגרות בהם כסבורים זו היא שנתנה לאברהם ומנעם הקדוש ברוך הוא ואמר להם ארץ רפאים ודאי [ד]נחשבת שהרפאים ישבו בה מקדם אבל לא זו היא שנתנה לאברהם אלא לאלו נתתיה שגרשום משם וישבו תחתיהם בשכר אברהם אביהם שיצאו בני עשו הימנו ולוט היה קרוב לאברהם וכשהגיעו לחבל ארגוב כתיב (דברים ג) ההוא יקרא ארץ רפאים זו היא שנתתי לאביכם: **והוא נלחם במלך מואב.** למה לו לאשמעינן אלא משום דכתיב אל תצר את מואב וגו': **וסיינו דאמר רב פפא.** במסכת גיטין (דף לח.): **עמון ומואב טהרו בסיחון.** ע"י סיחון טהרו ארצם לישראל במואב כתיב (במדבר כא) והוא נלחם וגו' ובעמון מפורש בגחלת בני גד בספר יהושע (יג) ויהי להם הגבול יעזר וכל ארץ [ה] הגלעד וחצי ארץ בני עמון וקא חשיב ואזיל וכתיב בסיפיה יתר ממלכות סיחון אלמא ארץ סיחון כבש לארץ בני עמון ועוד מצינו שאמר למלאכי יפתח [ו] כי לקח ישראל את ארצי מארנון ועד היבוק אלמא ארץ בני עמון הוא והם מסיחון כבשוה דכתיב בו [ז] וירשו את ארצו מארנון ועד היבוק אבל מהנשאר בידם לא לקחו כלום: **צידונים יקראו וגו'.** ל"ל: **הנא שניר ושריון הרי ארץ ישראל הן.** ומרמון קרוב לצידונים ולאמורי וכנו עליו כרכים זה קרא לו שריון וזה קרא לו שניר: **העביר אותו לערים.** מאי אשמעינן: **כי היכי דלא ליקרו.** מלרים לאחיו לאחר זמן גוזים בני גוזים לכך הגלה: נשר

לא היה לא קניני ולא בליסטרי וידע עם של אותה בריה ברוח הקדש: זיל כתוב קניני באגדתיך. כלומר טעם דרב חנן בר רבא ופרשה: פתח חמשה ותשיב שיתא. כלומר ערים הם הששי: א"ר יוחנן אינדוקי שלהם חמשה. חשובים הששי אינם חשובים. העוים היישבים כי ירושלים וישבו תחתם כלומר כפתורים הוורישום וישבו תחתם הא למדת שאומה שעלה הן: ופליגא דרב דאמר רב עוים מתימן באו. והם הוורישו כפתוריי ממקומן: [ה] וידי שקרא הכי ורשום וישבו תחתם עוים הוורישו לכפתוריים וישבו התחתם: אוחזתו עדה. חולי (בספרי מירס. מין הוא ושבו מירס): דעות היינו פלשתים. כלומר דמצינו דפלשתים היו ישבים בעזה שכן מצינו ושמשון שנאמר וילך שמשון עזתה ויאבה אשה בנחל שורק: עמון ומואב שהרו בסיחון. כלומר מעיקרא בשהיה המלכות ביד בני עמון ומואב היה אסור לישראל לצור עליהם כדבר טומאה דכתי אל תצר את מואב וכתיב בקרבת מול בני עמון אל תצורם כיון דאפיקו סיחון מיניהו מיד נטהרו בסיחון שהיה מוחרון לישראל בדבר טהרה: כיוצא בו ראם העם העביר אותו לערים. כלומר אמרנו לעיל הרבה מקראות יש שהן דומין ש"אין לישרף בר. הפסוק הזה דומה כמה שאינו צריך ליכתב ויש צריכות גדול ליכתב: דלא ליקרו לה לאחוותא גלוותא בני גלוותא. (כלומר):

ז) נגלה דל"ל ופי' דקרא הכי וכו'.

עין משפט נר מצוה

רנר א מי"י פ"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה ו טוש"ע י"ד סימן יג סעיף ו:

תורה אור השלם

1. וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים:
בראשית א טז
2. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים:
בראשית א יד
3. וַהֲיָה אם כִּלָּה לֶאֱכֹל אֶת עֹשֶׂב הָאָרֶץ וְאָמַר אֲדֹנִי אֱלֹהִים סְלַח נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטֹן הוּא:
עמוס ז ב
4. וְדָוִד הוּא הַקָּטָן וּשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אֲחֲרֵי שָׁאוּל:
שמואל א יז יד
5. וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְלִי עַל עֹלַת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
במדבר כח טו
6. וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב:
בראשית א יב
7. וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי לֹא הִמְטִיר יְיָ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה:
בראשית ב ד
8. אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַّרְסָה הַשְּׂסוּעָה אֶת הַגָּמָל וְאֶת הָאַרְנֶבֶת וְאֶת הַשָּׁפָן כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הֵמָּה וּפַרְסָה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם:
דברים יד ז
9. מִן הַשִּׁחוּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרַיִם רָעָד גָּבוֹל עִקְּרוֹן צְפוֹנָה לְכִנְעָנִי תִּתְּשֹׁב חֲמֵשֶׁת סְרְנֵי פְלִשְׁתִּים הָעַזָּתִי וְהָאַשְׁדּוֹדִי הָאַשְׁקְלוֹנִי הַגִּתִּי וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעִוִּים:
יהושע יג ג
10. וְהָעִוִּים הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצֵרִים עַד עַזָּה כַּפְתֹּרִים הַיֹּצְאִים מִכַּפְתּוֹר הִשְׁמִידוּם וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם:
דברים ב כג
11. וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִּי בֵּאלֹהִים הֵנָּה אִם תִּשְׁקֹר לִי וְלִנִינִי וְלִנְכְדִּי חֶסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעִם הָאָרֶץ אֲשֶׁר גַּרְתָּה בָּהּ:
בראשית כא כג
12. כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד אַרְנֹן:
במדבר כא כו
13. וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי אֵל תְּצַר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נָתַתִּי אֶת עָר יְרֻשָּׁה:
דברים ב ט
14. צִידֹנִים יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שִׂרְיֹן וְהָאֱמֹרִי יִקְרְאוּ לוֹ שְׂנִיר:
דברים ג ט
15. וְאֶת הָעָם הֶעֱבִיר אֹתוֹ לֶעָרִים מִקְצֵה גְבוּל מִצְרַיִם וְעַד קָצֵהוּ:
בראשית מז כא
16. וְאֶת אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ מִן הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֶת הַנֶּשֶׁר וְאֶת הַפֶּרֶס וְאֶת הָעָזְנִיָּה:
ויקרא יא יג

מסורת הש"ס

א) [שבת סב.], ב) [בכורות ט., ג)] [יומא סד.], ד) [גי' הערוך רב חנינא בר רב פפא ערך מור כר"], ה) מה כד. ע"ש, ו) [גי' הערוך דתנקי ופי' תמוהים וכתב עליו המוסף בנוסחאות דיקן גרסינן תמוהין], ז) [כפ' דברים כי פכ"ג כתב הרשב"ם עיין פי' תוס' שבמו כן וכ"פ רש"י ביבמות כא ב], ח) [כפ"ל נוסף: בספרי מיגיס], ט) ניגין לח. סנהדרין לד.], י) [ל"ל ערין], כ) [שופטים יח]. ל) [שם].

ליעזי רש"י

בלישטדי"ר (בירושלמי ר"ר). קשת.
קרנפ"א. עורות.
החבורות שרירים.

מוסף רש"י

יהא כפרה. להפיס דעתה של לנה (שבועות ט.). **עד שבא אדם הראשון.** ידע שהם צורך לעולם (בראשית ב ה). **השטעוה.** דחמה **תמהה** דכתיב (דברים יד) את זה תאכלו וגו' השטעוה (נדה כז.). **קציני.** קיזינו"ן, ליתן חיט ע"י כלים. דיומתו יכי משה קציני היה (עי' יח.). **עוית.** חולי הוא הקרוי עוית בלשון חכמים (שבועות כא ב.). עמון ומואב טהרו בסיחון. דכתיב אל תצר את מואב. וכן כנני עמון אל תצוים, וכתיב כי חסמון עיר סיחון וגו', אלמא טהר מואב בסיחון, וכני עמון אשכחן בסיחון, וכני עמון מלאכי כני עמון כי לקח ישראל את ארצי מארנון אמרו ממלכים מארנון ועד היבוק, ואשכחן כשבאו בני מדין ועד יבוק וגו' אלמא מבני עמון כבשה ישראל ישראל וכבשו מיניה ושהרה להם על ידו (נ"מ לקמן ה.). **דלא ליקרו לאחיו גלוותא.** לא הוצרך הכתוב לכתוב זאת אלא להודיענו שאבא של יוסף, שנתכוון לבסוד חדשה מעל אחיו שלא יהיו קורין לאותם גולים (בראשית מז כא).

שיטה מקובצת

א) רבש"ע מפני שאמרתי: ב) יעקב הקטן דכתיב: ג) יצאו משם ונתעוות מקומן שחרב: ד) ארץ רפאים ודאי היתה נחשבת:

רבינו גרשום

דעתן נבראו: שר העולם אמרו. מזונה על העולם אמרו. שהן גיבורין בפירות. כלומר ויכולין לצאת מהן כל מיני פירות בעין אחד אמר הב"ה למינהו: וכתיב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא. כלומר ששיחו ועשב עדיין לא היה בארץ: ביזרני. זרעים: קציני או בלסטרי היה. צייד או רובה קשת: מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים. כלומר שנשאה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com